

הפורתח בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום חמישי כ' אייר תשפ"ג | דף היומי בבלי: סוטה מג | דף הכולל: גיטין יא.
דף היומי בהלכה: מסימן קל"א אמצע סעיף ח' 'וכן' עד סימן קל"ב סעיף ב'.
מוסר: שמירת הלשון - פרק כ"ה עד פרק כ"ו.
קנין חכמה הלימוד השבועי: ש. הפרישות פ"ו "ומהם מעשה אלישע" עד סוף פ"ז (סוף השער)

**פניתי אליו ואמרתי לו: סליחה! הרי היית אצלי לפני חודש.
אם היית חותם על הפשרה שהצעתי לכם, היית מקבל בניין
ששווה מיליונים, והיית מגיע לכאן עם מונית! סליחה לא עם
מונית - עם מסוק פרטי... ומה הוא ענה לי? רבותי תחזיקו
חזק את השולחן לפני שאתם שומעים את התשובה!**

אונאת ממון שייכת בין אחים

לאחריה פרצה האש: כל אחד מהם טען "כולה שלי". הבכור טען שאביו מינה אותו לממשיך דרכו ולבעליה של העמותה, השני טען שהוא שימש כמנכ"ל העמותה כל השנים והיא שייכת לו, והשלישי טען שבידו מכתב כתוב וחתום ביד האבא שהכל שייך לו. האחים פנו לבורר כדי שיעשה פשרה ביניהם.

הבורר הגיש להם כיבוד עשיר, טפח להם על הכתפיים, חיך אליהם, וניסה במתק לשון להציע להם את הפשרה ההגיונית ביותר: אתם שלושה אחים, יש שלושה בניינים, כל אחד מכם יקבל בניין אחד.

ישבו אצלו עד שלוש וחצי לפנות בוקר ולא הסכימו! כל אחד התבצר בעמדתו: "כולה שלי". הבורר "הרים ידיים": תעזבו אותי... עבר חודש ימים. הם מקבלים מכתב מהאפוטרופוס הכללי של המדינה: "תוך חודש עליכם להודיע מי בעליה החדשים של העמותה, שלו שייכים הבניינים. אם לא, הבניינים חוזרים לבעלות המדינה".

משכך, פנו שוב אל הבורר. לאחר מאמצים מרובים הצליח הבורר להגיע למצב שבו כל אחד אמר: "אני מוכן לוותר! אבל לא על פחות מבניין וחצי!"... במקום שלושה בניינים הסכים לקבל בניין וחצי... עדיין אי אפשר לעשות את הפשרה הנדרשת. אמר להם הבורר: "רבותי! אני לא מתכוון לשבת כאן עוד פעם עד השעה שלוש וחצי לפנות בוקר! תשכחו מזה! אם תוך שעה

אל תונו איש את אחיו (כה, יד)

פירש רש"י: "אל תונו - זו אונאת ממון". ובהמשך (פסוק יז): "ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלקיך", פירש רש"י: "כאן הזהיר על אונאת דברים, שלא יקניט איש את חברו".

בעל ה"הפלאה" מדקדק, שהנה בפסוק העוסק בהונאת ממון כתוב "איש את אחיו", ואילו בפסוק העוסק באונאת דברים כתוב "איש את עמיתו".

ומבאר, שבין אחים לא מצוי כל כך שאח מקניט את אחיו בדברים, אבל וויכוחים על כסף - יש ויש!... בעיקר כשמגיעים לירושה וכדומה, או אז יכולה להתלקח אש... לעתים מתגלעים סכסוכים ומריבות שמתמשכים שנים רבות.

לכן בפסוק של אונאת דברים כתוב "איש את עמיתו", ששם זה מצוי יותר, ובפסוק של אונאת ממון כתוב "איש את אחיו".

רב אחד, שהתבקש לשמש בורר בין שלושה אחים שאביהם נפטר, סיפר סיפור מוזעזע:

אביהם היה בעליה של עמותה, שהיו לה שלושה בניינים. כל בניין שווה הון. לאחר פטירתו ירשו שלושת בניו את שלושת הבניינים.

במשך ימי ה"שבעה" האחים ישבו ביחד, באחדות, אך מיד

רבותי תחזיקו חזק את השולחן לפני שאתם שומעים את התשובה!

וכך אמר: "אני שמח ומאושר שהצדק יצא לאור! אחי לא קיבל כלום!"

רבותי! הבן אדם אחז בלהט - בלי רצון להתנתק - במזבח השקר, והוא עוד טוען ש"האמת" יצאה לאור! הוא מוכן לחיות כל החיים כמו עני ואביון, העיקר שאחיו לא קיבל!

הוא אשר מספר ה"אורחות צדיקים" בשער הקנאה, על המלך שפגש שני אנשים האחד חמדן והשני קנאי. אמר להם המלך: "אחד מכם ישאל דבר ממני - וינתן לו, ולחברו ינתן כפלים!"

הקנאי לא רצה לבקש ראשון, משום שהיה מתקנא אם ינתן לחבירו כפלים. הוא אמר בלבו: אם אבקש אלף - הוא יקבל אלפיים - לא יקום ולא יהיה! והחמדן סירב לבקש משום שהיה מתאוה לשניהם, גם למה שיקבל השני.

סופו של סיפור, מסיים ה"אורחות צדיקים": דחק החמדן את הקנאי לשאול. אמר הקנאי: "אדוני המלך! אני מבקש שתוציא לי עין אחת, ולו שתי עיניים..."

התורה הקדושה מצווה: "אל תונו איש את אחיו", כדי שגם בעניינים ממוניים ירבה השלום בין האחים, ואש המחלוקת לא תאכל כל חלקה טובה.

(רבי מאיר צימרוט שליט"א - נאה דורש ויקרא)

אתם מתפשרים שכל אחד יקבל בניין - טוב, אם לא - תעזבו אותי לנפשי".

במשך שעה האחים התדיינו, צעקו, התפלפלו, העלו רעיונות ודחו, אך לכלל הסכמה לא הגיעו. הם עזבו את ביתו של הבורר בכעס ופנו איש איש לדרכו ולביתו. כעבור חודש הבניינים חזרו לרשותו של האפוסטרופוס הכללי.

המשיך הבורר וסיפר: עבר חודש נוסף והלכתי לשמחה שהתקיימה באולם קצת מרוחק. מתחנת האוטובוס היה צורך ללכת כברת דרך די ארוכה, במעלה רחוב, עד שמגיעים לאולם. והנה בעודי מטפס במעלה הרחוב אני פוגש את אחד האחים, צועד גם הוא לכיוון האולם, כולו מזיע ומתנשף. מדי כמה פסיעות נעצר לנוח לכמה שניות ושוב ממשיך לטפס, מזיע ומתנשף, תוך שהוא לא מפסיק לרטון ולקטור: "איך אנשים עושים חתונה באולם כל כך מרוחק מתחנת אוטובוס? איך הם לא מתחשבים בציבור? צריך ללכת קילומטר ברגל בעליה תלולה..."

פניתי אליו ואמרתי לו: סליחה! הרי היית אצלי לפני חודש. אם היית חותם על הפשרה שהצעתי לכם, היית מקבל בניין ששווה מיליונים, והיית מגיע לכאן עם מונית! סליחה לא עם מונית - עם מסוק פרטי..."

ומה הוא ענה לי?

אבל, אני מתפעל יותר, ממשיך ה"בן איש חי", מהמיקרוסקופ.

נקודה פצפונת על התפוז, גארנישט מיט גארנישט, אולם

כשאתה מביט עליה מבעד למיקרוסקופ, אתה רואה יצור

חי, ענק, עם שתיים עשרה רגליים, קרניים לראשו וכו'.

פתאום אתה רואה שהגארנישט הזה הוא עולם ומלואו

אשרי משכיל אל דל

ומתחיל באמירת הווידוי.

ברגע האחרון מגיע המלאך המושיע. ומי זה היה? אותו עני שרבי יצחק נתן לו חצי פרוטה. הוא עומד ביניהם ומחבר את זוגות הידיים. כך יכול היה רבי שמעון לאחוז בידיו של רבי יצחק ולהוציאו מהמים.

זהו שאומר הפסוק (תהלים מא, ב): "אֲשֶׁרִי מְשָׁכִיל אֶל דָּל בְּיוֹם רָעָה יִמְלָטֶהוּ ה'", ונאמר עוד (משלי י, ב): "וְצַדִּיקָה תִצְלֵל מִמָּוֶת".

ה"בן איש חי" מבאר במתיקות את ההבדל בין טלסקופ לבין מיקרוסקופ: תפקיד הטלסקופ הוא לקרב דברים רחוקים. ישנם כוכבים ענקיים, גדולים פי כמה וכמה מהשמש. דא עקא, המרחק מהם הוא מרחק שנות אור. אפשר, אפוא, לראות אותם רק באמצעות הטלסקופ.

אבל, אני מתפעל יותר, ממשיך ה"בן איש חי", מהמיקרוסקופ.

וכי ימוך אחיה ומטה ידו עמך והחזקת בו (כה, לה)

הגארנישט - עולם ומלואו

הזוהר מספר סיפור מפליא: עני אחד הגיע לתנא הקדוש רבי יצחק וביקש: "רבי! החיה את נפשי". אמר לו רבי יצחק: "לצערי יש לי רק חצי פרוטה. אי אפשר לעשות אתה כלום". השיב לו העני: "גם לי יש חצי פרוטה בכיסי. חצי פרוטה ועוד חצי פרוטה עולים ביחד פרוטה, ובפרוטה אפשר לקנות לחמניה אחת". ורבי יצחק נתן לו בשמחה.

באותו לילה חלם רבי יצחק חלום: הוא נכנס לים הגדול ולפתע גלים אדירים סוחפים אותו פנימה. כל ניסיונותיו לצאת החוצה לא צולחים. המלחמה נראית אבודה. והנה הוא רואה את רבו, רבי שמעון, מושיט אליו את ידיו בכל הכוח, אך גלי הים מפרידים ביניהם, ורבו לא מצליח לאחוז בו בידיו. הוא קורא קריאת שמע

מתחילה היה שם עמק, וכל היאורים הקרובים נדבקו זה לזה ונשפכו לשם. ים המלח קיבל את מימיו מאחרים, המים לא היו שלוו אך כיון שלא רצה להעביר ממימיו לאחרים, ולא הסכים שיזרמו ממנו מים למקומות אחרים - נעשו מימיו מלוחים. התקיים בו מקרא שכתוב (תהלים קז, לד): "אָרְץ פְּרִי לְמַלְחָה מִרְעַת יִשְׁבֵי בָהּ". מדה כנגד מדה יש כאן: הים לא רצה לתת ממימיו ולהחיות אחרים - ואף בו לא ייתכנו חיים.

לעומת זאת הכנרת, היא מקבלת את מימיה מהחרמון, נהנית מאחרים, אבל גם מעבירה לאחרים, לירדן. התוצאה: מימיה מתוקים. היא נותנת חיים לאחרים - וגם בתוכה ייתכנו חיים.

כשנותנים לאחרים - אף פעם לא מפסידים. רק מרוויחים. הכתוב אומר: "וְכִי יִמְוָה אַחֶיךָ וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךְ וְהִחֲזַקְתָּ בּוֹ". אומר ה"חפץ חיים" זצ"ל: לא כתוב 'והחזקת אותו', כי באמת לא אתה הוא המחזיק אותו. כתוב "והחזקת בו", אתה רק הצינור שדרכו עוברת אליו הברכה מהשמים. ואדרבה, השפע שמגיע אליך הוא בזכות היותך הצינור להעברת השפע אליו. אתה הנהנה הראשון ממה שאתה מעביר לאחרים.

(רבי חזקיהו יוסף קרלנשטיין שליט"א - דורש טוב ויקרא)

נקודה פצפונת על התפוז, גארנישט מיט גארנישט, אולם כשאתה מביט עליה מבעד למיקרוסקופ, אתה רואה יצור חי, ענק, עם שתיים עשרה רגליים, קרניים לראשו וכו'. פתאום אתה רואה שהגארנישט הזה הוא עולם ומלואו.

מסיים ה"בן איש חי": רבי יצחק נתן חצי פרוטה. זה נראה באמת גארנישט. אבל בשמים מסתכלים על זה במיקרוסקופ. חצי הפרוטה הזאת מתגלית כעולם ענק, וגם במצבים שרבי שמעון לא יכול היה להציל, הגארנישט הזה הוא זה שהציל.

מה בין ים המלח לכנרת?

בארץ ישראל ישנן שתי ימות: ים המלח והכנרת. ים המלח מכונה 'ים המוות'. אין יצורים חיים במימיו. מאידך בכנרת יש חיים, דגים מסוגים שונים, והיא גם מגדלת את פירות גינוסר המתוקים והמשובחים, שחז"ל (פסחים ח ע"ב) אמרו עליהם: "מפני מה אין פירות גינוסר בירושלים? כדי שלא יהיו עולי רגלים אומרים: אלמלא לא עלינו אלא לאכול פירות גינוסר בירושלים - דיינו".

המדרש אומר שים המלח לא נוצר מששת ימי בראשית.

באותו הזמן ממש, חש הבחור בעל הכישרונות שפתאום הוא מתקשה להבין את דברי הגמרא, לקשר בין קושיה לתירוץ, הכל הופך לבלאגן אחד גדול והוא פשוט לא מבין! הוא לא ידע מה קורה איתו, זה לא הוא... זה אדם אחר! היה נראה ממש כביכול עשו לו ניתוח, הוציאו את הראש האדיר ואת הכישרונות, והכניסו כישרונות חלשים ביותר!

המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר

רש"י במשלי: "איש מזימות בתורה", דהיינו אדם שכבר שנה ולמד סדר אחד או שניים בש"ס, ובסייעתא דשמיא הוא יודע ללמוד. בא אדם שהוא רש בתורה ויש לו קשיים בלימוד, ושואל את "איש התככים", שלמד תורה ושולט בה: 'האם אתה מוכן ללמד אותי פרק אחד?' והתלמיד חכם עונה: 'כן, איזו שאלה, בוודאי!' אומר המדרש: באותו רגע שהוא מלמד את אותו רש את הפרק, "מאיר עיני שניהם ה' - קנו העולם הזה ועולם הבא".

ביארו המפרשים: בנוהג שבעולם, אדם שרכש ידע בתורה - רוצה להמשיך ולקנות עוד ועוד תורה, ומבחינתו כשהוא יושב ומלמד את אותו אדם פרק שהוא כבר יודע, יש בכך בזבוז והפסד זמן. כאשר הוא כובש את רצונו הטבעי ומסכים ללמוד עם השני, ולא זו בלבד אלא שהוא עושה זאת בפנים שמחות, אומר הריבוננו של עולם: 'עשית עכשיו דבר גדול, נתת מהזמן שלך, ולפיכך תקנה לך בסייעתא דשמיא עולם הזה ועולם הבא' - עולם הבא על החסד, וגם בעולם הזה הקב"ה יתן לך כל טוב ולא יחסר לך. בנוסף, גם בלימוד התורה תזכה להארה חדשה שלא היתה לך עד כה, ותרכוש ותשיג עוד קניינים והשגות בתורה.

וְכִי יִמְוָה אַחֶיךָ עִמָּךְ וּנְמַכֵּר לָךְ (כה, לט)

עניות ועשירות בתורה

התורה כותבת מספר פעמים בפרשה את המילים "וכי ימוך אחיך".

הפירוש הפשוט הוא, שאחיך הֶעֱנִי עד שהגיע חלילה למצב של מך - מעוך, והוצרך להימכר לעבד.

אמנם במדרש (ויקרא רבה לד, ד) מובא על כך דבר מעניין ומרגש ביותר: "הדא הוא דכתיב (משלי כט, יג) 'רש ואיש תככים נפגשו' (משלי כב, ב) 'עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה'". רש זהו רש בתורה ואיש תככים זה ששונה סדר או שני סדרים. עמד רש עם איש תככים ואמר לו: השניני פרק אחד והשנהו, מאיר עיני שניהם ה' - קנו העולם הזה והעולם הבא".

המדרש מלמדנו פירוש חדש בפסוק, שונה לגמרי מההבנה הפשוטה של המילים: "רש" - אדם שהוא עני ואביון, אך לא בממון אלא בתורה, כלומר, הוא לא למד תורה, ולפיכך הוא חסר ידע והבנה בחלקים נרחבים של התורה, "ואיש תככים" - מפרש

התקשה מאד בכל קטע גמרא, והשקיע מאמצים רבים עד שהבין את לימודו.

והנה יום אחד, קם הבחור החלש ושאל שאלה חזקה ועצומה, עד שכל הרמ"ים והלומדים פערו פה על קושיא עצומה שכוז. עברו עוד כמה ימים, ושוב הוא השמיע הברקה והבנה בלימוד, דבר שהצביע על בקיאות גדולה בסוגיה. כולם ראו עין בעין כיצד מיום ליום הוא עולה ומתעלה והופך ללמדן. כביכול הקב"ה לקח ממנו את הכישרונות החלשים שלו, והוא זכה לראש חרף ולמדני עד שהבין גם את הדברים הכי קשים.

באותו הזמן ממש, חש הבחור בעל הכישרונות העצומים והנדירים שמשוהו קורה אצלו. כאשר הוא מתיישב סוף סוף ללמוד, הוא מתקשה להבין את דברי הגמרא, לקשר בין קושיא לתירוץ. הכל הפך לבלגן אחד גדול: "ואם תאמר", "ויש לומר", "רש", "תוספות, דברי המפרשים. הוא פשוט לא מבין! הוא לא ידע מה קורה אתו, אבל דבר אחד הוא ידע: זה לא הוא, זה אדם אחר רחמנא ליצלן! היה נראה ממש כביכול עשו לו ניתוח, הוציאו את הראש האדיר ואת הכישרונות, והכניסו כישרונות חלשים ביותר! בחורי הישיבה לא קישרו בין הירידה בכישרונות הבחור החרף לעלייה המטאורית שחלה אצל הבחור בעל הכישרונות החלשים, אך הבחור הלמדן הבין שמשוהו קורה כאן. מה קרה שבדיוק בעת שנלקחו ממנו הכישרונות - כוכבו של הבחור החלש התחיל להאיר את כל הישיבה בוולוז'ין? הוא נכנס לרבי חיים וולוז'ינער ופרץ בבכי: "רבנו! אני מבין שמשוהו קורה כאן! תרחם עלי, אני רוצה לחזור בי ולשנות את דרכי!"

רבי חיים ראה את הבכי ושברון הלב של הבחור, ואמר לו: "ראה, הזהרתך הרבה פעמים, ביקשתי והתחננתי. אתה הרי חוננת מהקב"ה בכשרונות נפלאים ועצומים ומדוע אתה לא מנצל אותם!"

אמר הבחור: "הרב צודק, מה שהיה היה. מעכשיו אני רוצה לשנות את הדרך!"

"יש רק עצה אחת", אמר לו רבי חיים. "במשך שלושים יום ברציפות תשתדל להתמיד בתורה יומם ולילה, ותגרוס בפך את דפי הגמרא אפילו שלא תבין מה שאתה מדבר, לא תצליח לקשר שורה אחת עם שורה שנייה, ולא תבין קושיא ולא תירוץ, וכך ייווצר מצב שיראו בשמים כיצד אתה מקיים את הפסוק (יהושע א, ח) "והגית בו יומם ולילה". לאחר מכן תכנס אלי, ובסייעתא דשמיא נראה מה ניתן לעשות".

הבחור עשה כדברי רבו. במשך שלושים יום הוא כמעט ולא זז מבית המדרש, ומלבד השעות שהקדיש לצרכים הבסיסיים כאכילה ושינה, הוא ישב והגה בתורה כל היום וכל הלילה, ואמר בפיו דפים שלמים ללא כל הבנה.

כשתמו הימים, ניגש הבחור לרבי חיים: "עמדת בניסיון!" אמר לו רבו. "בשמיים נוכחו לראות שאתה באמת מוכן לקבל על עצמך עול תורה! אתה יכול לקבל על עצמך (תהלים קיט, עב) 'טוב לי תורת פיך', אבל בתנאי אחד: עליך לקבל על עצמך

ממשיך המדרש: לעומת זאת ישנו מקרה הפוך - "עשיר ורש נפגשו עושה כלם ה' (משלי כב, ב). עשיר ורש נפגשו, עשיר בתורה רש בתורה. אמר אותו רש לאותו עשיר: השניני פרק אחד, ולא השנהו. אמר לו: מה אנא בעי מיתב ומתניתך במשקין או במאימתי? קרי ותני עם דכוותך! 'עושה כלם ה'', מי שעשה לזה חכם יכול לעשותו טפש ומי שעשה לזה טפש יכול לעשותו חכם". בא אדם שהוא רש בתורה אל העשיר בתורה ומבקש: 'הרי אתה יודע ללמוד, בוא ותלמד איתי פרק אחד'. אומר לו העשיר: 'חבל על זמני, לך ותלמד עם אנשים ברמה שלך. אני רוצה להתקדם הלאה!' אומר הקב"ה: "עושה כולם ה'" אני הוא שנתתי לך את החכמה, ואני יכול גם - רחמנא ליצלן - לקחת אותה ממך ולעשות אותך טיפש, ובמקביל לקחת את השכל והידע שהיה עד עתה אצלך ולהעבירו לעני ורש הזה, ולגרום שיחכם בתורה!

המדרש הזה מאד מרגש, מאד מעורר ומאד תובע מכל יהודי ויהודי. על כל אחד מוטל חיוב לדעת שאינו חי רק עבור עצמו, ואם הוא זוכה ללמוד ולהבין תורה ולעשות בה חיל, יזכור שישנם אנשים שצמאים ומחכים שילמד איתם תורה. גם הם רוצים לזכות לדעת את התורה, לחוש את מתיקותה, ולהיות מחוברים וקשורים אליה.

אם אדם מבקש ממך ללמוד עימו ואתה משיב לו תשובה חיובית בסבר פנים יפות, אומר הרבנו של עולם: 'היה לך שכל! שניכם תזכו לעולם הזה ולעולם הבא!' אך אם חלילה וחס אינך נענה לו, אומר הקב"ה: 'אני יכול לקחת ממך את החכמה והשכל, ולתת אותם לאדם הזה שהוא במצב של רש שאינו יודע ללמוד, ואילו אתה תקבל את הראש החלש שלו!' אם לא השכלת להבין שצריך להקדיש זמן גם לשני, חלילה וחס יכול להיות מצב של 'זה חליפתי, והקב"ה יעשה החלפות בינך לבינו!

הכישרונות שכמעט ונלקחו

זה אינו סתם מדרש. מעשה מצמרר כעין זה היה גם היה, כפי שמובא בספר תולדותיו של הגאון רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל: בישיבת וולוז'ין היה בחור גאון אדיר, בעל כישרונות מפעמים ומרקיעי שחקים, אך הייתה לו בעיה: לא היה לו חשק ללמוד תורה! הוא כמעט ולא למד, אך בזכות כישרונותיו הצליח לשרוד ולהיחשב לתלמיד מצטיין, וכך כשהגיעה העת להיבחן על הלימוד היה עובר על החומר מספר דקות לפני המבחן, קולט הכל בראשו הגאוני וקוצר הצלחה.

רבי חיים וולוז'ינער זצ"ל פנה אליו פעמים רבות ואמר לו: "הקב"ה נתן לך כאלה כישרונות נפלאים, אתה יכול לגדול ולהיות גדול בישראל. למה לא תנצל אותם ותשקיע את עצמך בלימוד התורה?" אך כל בקשותיו והפצרותיו נפלו על אוזניים ערלות. במקביל, למד בישיבה באותה העת מתמיד עצום שלא ביטל רגע אחד מהתורה, אך כישרונותיו היו חלשים ביותר. הוא

אצל תלמידי רבי חיים וולוז'ינער ישנה מסורת ולפיה נקשרו דמעות בעיני רבי חיים, הוא הצטרף לבכיו של הבחור, נשק על מצחו ואמר בהתרגשות: "בני היקר, אשרי שראיתי אותך בדרגה נעלה ונשגבה כזו!" רק בחור שמפעפעת בו יראת שמיים כה גדולה יכול היה לבקש בקשה אצילית שכזו, ורבי חיים בכה מהתרגשות של שמחה, על כך שהקב"ה חנן את הבחור הזה בשכל ישר, ובלב זהב של יראת שמיים אמיתית עם מידות טובות.

התלמיד חזר לספסל הלימודים עם כל הכישרונות המיוחדים שהיו לו קודם לכן, ואכן הלא יאומן קרה, וכל כישרונותיו הייחודיים שבו אליו בכל עוצמתם. הגאון **רבי חיים שמואלביץ זצ"ל** ועוד גדולי ישראל העידו ששמעו איש מפי איש עד גדולי תלמידי רבי חיים וולוז'ינער, שאותו תלמיד עלה ונתעלה עד שהיה לאחד מגדולי הדור, ורק מפני הכבוד הם לא פרסמו את שמו.

(רבי אהרון טויסיג שליט"א - דורש טוב ויקרא)

שמהיום ואילך תשתדל לנצל את הכישרונות ולא תעשה חלילה וחס שטויות ותאבד את הזמן היקר מכל. אם בסייעתא דשמיא תעמוד בזה, אתה יכול לקבל את הכישרונות מחדש!"

הבחור היה ירא שמיים עצום עד למאד, והוא פנה לרבו ואמר: "רבי, יש לי בקשה!"

"בבקשה, בני היקר", אמר רבי חיים. "אני מוכן לשמוע מה בקשתך".

הבחור פרץ בבכי: "אני מוכן ומזומן ורוצה מאד לקבל את הכישרונות בחזרה, אבל בתנאי אחד: שזה לא יפגע בבחור שהיה קצת חלש בכישרונותיו! אני יודע שהוא קיבל את הכישרונות שלי לאחר שראו בשמיים שאני לא מנצל אותם והוא כן מקדיש כל רגע ורגע ללימוד התורה. אך חלילה וחס איני מעוניין שיהיה עכשיו שוב מצב של 'החלפות'. אם כדי לקבל את הכישרונות בחזרה הוא יצטרך לחזור לקדמותו ויהיה חלש בכישרונות - אני לא מעוניין!"

ניגש היהודי לאדמו"ר רבי דוד מטולנא זצ"ל ושפך לפניו את ליבו: "אני עובד קשה משעת בוקר מוקדמת ועד שעת לילה מאוחרת. מסיע אנשים, סוחר משאות, מתגלגל בדרכים, אני בקושי חי ומבקש שהרבי ייתן לי ברכה שאתעשר". "אם אתה רוצה להתעשר", השיב לו האדמו"ר זאת העצה שלך...

לא יתלה בטחונו בסוס

"תמכור אותו ותיתן לאדמו"ר את הכסף לצדקה".
"וממה נתפרנס?" הקשה.

"תחליט לבד. אם אתה מאמין לרבי'ה תמכור, ואם לאו אל תמכור".

העגלון מכר את הסוס ונתן את הכסף לצדקה. במעט הכסף שנותר בידו התחיל להתעסק בכל מיני ביזנעס קטנים, וב"ה ראה בהם ברכה מרובה ולאט לאט התעשר עושר רב.

שאלו את רבי דוד מטולנא איך קרה המופת הזה?

נענה ואמר: "העגלון הזה היה רגיל לבוא אלי מדי פעם. בכל פעם ביקש ממני ברכה שהסוס שלו יישאר חזק, שאנשים יזמינו אותו לנסיעות, שיהיה לו כוח לעשות הרבה נסיעות, וכיוצא בזה. נוכחתי לראות שהאיש הזה בוטח בסוס שלו. אמרתי: כל עוד הוא בוטח בסוס שלו - הסוס שלו ישאיר אותו למטה... רק כשיבטח בקב"ה - הקב"ה ישפיע עליו את כל הברכות. לכן לקחתי לו את הסוס, ולא נותר לו אלא לבטוח בקב"ה, ואז הכל נהיה אחרת..."

המשיך רבי דוד ואמר: "לכל יהודי יש את 'הסוס' שלו, שעליו הוא סומך. רק אם יתחזק באמונה וביטחון בקב"ה, ויעזוב את הסוס הזה ולא יתלה עליו יהבו, יזכה לסייעתא דשמיא, ולשפע ברכה וישועה.

(רבי גואל אלקריף שליט"א - נאה דורש ויקרא)

אל תקח מאתו נשך ותרביית ויראת מאלקיך (כה, לו)

חז"ל אומרים שהמלווה בריבית כאילו כופר בקב"ה וביציאת מצרים. המצרים בטחו בכסף שזרם אליהם מכל העולם, אך בסופו של דבר איבדו את כולו. כמו כן, המלווה בריבית בוטח בכספו, ובכך הוא כופר בקב"ה. אף סופו יהיה שיאבד את כל כספו.

עגלון אחד ניגש לאדמו"ר **רבי דוד מטולנא** ושפך לפניו את לבו:

"אני עובד קשה משעת בוקר מוקדמת ועד שעת לילה מאוחרת. מסיע אנשים, סוחר משאות, מתגלגל בדרכים. לעיתים אנשים מעירים אותי אפילו באמצע הלילה. אני בקושי חי. אני מבקש שהרבי ייתן לי ברכה שאתעשר, ולא אצטרך לעבוד כל כך קשה".

"אם אתה רוצה להתעשר", השיב לו האדמו"ר, "תן לי מאתיים רובל לצדקה ואתפלל עליך".

"מאתיים רובל?" הזדעק העגלון. "מנין אקח סכום כה גבוה?"

"תתייעץ עם אשתך", השיב האדמו"ר.

העגלון שב לביתו וסיפר לאשתו על השיחה שהיתה לו עם האדמו"ר.

"מה את מייעצת לי לעשות?" שאל. "מהיכן אשיג סכום כזה?"

"יש לך סוס בריא וחזק ששווה מאתיים רובל", הציעה אשתו.

**זכבר סיפרו על אדם שקנה יין ושילם את תמורתו
למוכר. "הי, השטר הזה מזויף!" קרא לעברו המוכר.
הקשה הקונה: "נו, והיין שלך?" ברור שהוא שלי",
קצף המוכר. "עשיתי אותו כמו ידי!" "נפלא", הגיב
הקונה. "גם את השטר הזה עשיתי בעשר אצבעותיי..."**

אין לרמות את הרמאי

יכול השנה השישית נקצר לא מכבר, ויכול זה ייאכל בשנה השביעית. אם כן, היו אמורים, לכאורה, לשאול: 'מה נאכל בשנה השמינית?' מאחר ובשנה השביעית לא נזרע ולא נקצור, ולמה השאלה היא לגבי השנה השביעית?

אחת התשובות היא, שאם אדם חושש שבשנה השמינית לא יהיה לו מה לאכול, הוא מקמץ כבר במה שיש לו בשנה השביעית, ואוגר לשנה הבאה.

הנצי"ב עונה על השאלה על פי מעשה שהיה. ניגש אליו יהודי עשיר מופלג, והביע בפניו את דאגתו הרבה. הוא השקיע זה עתה ממון רב בשליחת כמות גדולה של עצים ברפסודות על פני הנהר. הוא מודאג מאוד, שמא יפסיד את כל השקעתו, שהרי הרווח תלוי בגורמים רבים: בגאות ובשפל של הנהר, בכמות המשקעים, בביקוש לחומרי בניה, וכדומה.

אמר לו הנצי"ב: "עליך לבטוח בה", שיעזור לך וישלח הצלחה בכל מעשי ידיך". אך היהודי בשלו, קשה לו, לבו מלא פחד ודאגה. כל רגע ורגע מייסרים אותו החששות שמא יפסיד את כל השקעתו.

אמר לו הנצי"ב: "הרי יש לך כל כך הרבה נכסים וכל כך הרבה ממון, ובכל זאת אתה דואג מחמת עסקה אחת, שמא לא תצליח. עתה מתבאר לי תירוץ על קושיה שהיתה לי בפרשה.

הפסוק אומר: "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית", ומיהו ששואל את השאלה? לא העני שואל את השאלה הזאת, כי גם בשנה השישית אין לו, ועסוק הוא בהשרדות היום-יומית. לא ממש מטרידה אותו השאלה מה יהיה בעוד שנה.

אם כן, מי כאן הדאגן? העשיר? הרי יש לו כל טוב. מחסניו מלאים שפע של יבול, ארנקו תפוח, וחשבון הבנק שלו עולה על גדותיו.

אך מדאגתך לעסקה הנוכחית, נוכחתי לדעת, שאם אין האדם בוטח בה', גם אם יש לו שפע עצום, הוא מודאג תמיד בשאלה "מה נאכל" ... גם אם יש לו במחסניו מזון לשלוש שנים והרבה יותר, חרד וחושש הוא מקול עלה נידף, אולי יהיה שידפון, אולי שיטפון ואולי ירקון, וכפי שנאמר בקהלת (ה, יא): "והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון".

רק האדם הבוטח בה' יכול להיות רגוע ושלו, ויתקיים בו "והבוטח בה' חסד יסובבנו".

(רבי אברהם צבי מרגלית שליט"א - נאה דורש ויקרא)

ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלקיך (כה, יז)

מדוע נאמר הציווי "ויראת מאלוקיך" בהקשר לאיסור הונאה? **רבי יעקב הכהן טראב זצ"ל**, אב"ד ביירות, ביאר זאת על פי המעשה הבא:

כפרי אחד היה מוכר חלב ומוצריו למכולת העירונית, ובעל המכולת היה משלם לו על כך במוצרים שונים. יום אחד הביא הכפרי סחורה ונטל בעדה עשר קילו סוכר, ולמחרת שב אל המכולת כשכולו זועם.

"גנב!" הטיח במכולתניק. "עשר קילו סוכר נתת ליי הרגשתי שזה קל מידי! הלכתי לאחד בכפר שיש לו משקל, והתברר שהבאת לי רק שמונה קילו!"

אמר לו המכולתניק: "אומר לך את האמת. שקלתי לך עשר קילו סוכר כנגד עשר קילו החמאה שמכרת לי..."

בדומה לכך מסבירים המפרשים את מה שכתוב בנביא (ישעיהו א, כב) "כספך היה לסיגים סבאך מהול במים":

אדם נכנס לבית המרזח, קנה שתייה חריפה ושילם עליה. "גנב שכמוך", אמר לו המוכר. "כספך היה לסיגים" - הכסף שנתת לי אינו אמיתי. הוא מלא לכלוך!"

השיב הקונה: "ומה מכרת ליי? סבאך מהול במים" - יין מהול במים, שאינו מאה אחוז יין. על יין מהול במים משלמים בכסף מעורב בסיגים..."

וזכבר סיפרו על אדם שקנה יין ושילם את תמורתו למוכר. "הי, השטר הזה מזויף!" קרא לעברו המוכר.

הקשה הקונה: "נו, והיין שלך?"
"ברור שהוא שלי", קצף המוכר. "עשיתי אותו כמו ידי!"
"נפלא", הגיב הקונה. "גם את השטר הזה עשיתי בעשר אצבעותיי..."

לעיתים יש מצבים שבהם באים אנשים ואומרים: "למה שאני לא ירמה את האדם הזה? בסך הכל אני עושה איתו קיזוזים. הוא מרמה אותי ואני מרמה אותו..."

על זה בדיוק הזהירה התורה: "ויראת מאלוקיך" - גם במקרה בו אדם מתעסק עם רמאי מדופלם, חל איסור להונות!
(רבי שלמה לוינשטיין שליט"א - נאה דורש ויקרא)

רק הבוטח בה' - לבו רגוע ושלו

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע (כה, כ)

במשך אלף ושיש מאות שנה, בחורי הישיבות, אברכי הכוללים ולומדי ה'דף היומי' לומדים את הדברים הללו. ולכאורה מה יצא מכך? הרי הקושיה במקומה עומדת! אלא שמה שחשוב הוא שהאדם עמל בתורה, ועל כך בלבד מגיע לו שכר נפלא!

שכר על עצם העמל בתורה

על כך אומר רש"י: "תהיו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים" - אם אדם לומד על מנת לשמור ולקיים, אזי גם אם הוא נשאר בקושייה ובחוסר הבנה, לימודו חשוב כלימוד תורה והוא יקבל על כך שכר!

יתירה מכך, מובא ב"ספר חסידים" (אות תתשסד) שמי שלמד ולא הבין את לימודו, בעולם הבא יבארו לו את הדברים. ועוד מובא בחז"ל (מדרש משלי, י) שגם אם האדם שכח את תלמודו, מלאכי השרת יזכירו לו אותו בשעת פטירתו, כדי שלא יבוא לדין בביזיון!

רבי צבי קינסטליכר זצ"ל, שכיהן כרב בהונגריה, אומר דבר נפלא במעלת הלימוד לכשעצמו, גם כשנותרות קושיות ללא מענה:

התורה מצוה (דברים כב, א): "לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם, השב תשיבם לאחיק", דהיינו שאם אבדה לאדם אבידה - יש להשיבה לו. ממשיכה התורה (שם, ג): "וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה, לא תוכל להתעלם". מקשה הגמרא: מדוע התורה מזכירה שור, שה, חמור ושמלה? הרי די לכתוב משפט כללי ביחס לכל סוגי האבדות!

בתשובה לכך, מביאה הגמרא פלפול ארוך ומסבירה מדוע היה צורך לכתוב כל אחד מהדברים שברשימה זו בנפרד. אמנם כשהגמרא מביאה תירוץ לגבי טעם כתיבת "שה", היא דוחה את ההסבר, מנסה להביא הסברים נוספים, ולבסוף נותרת בקושיה. במשך אלף ושיש מאות שנה, בחורי הישיבות, אברכי הכוללים ולומדי ה'דף היומי' לומדים את הדברים הללו. ולכאורה מה יצא מכך? הרי הקושיה במקומה עומדת! אלא שמה שחשוב הוא שהאדם עמל בתורה, ועל כך בלבד מגיע לו שכר נפלא!

על כך ניתן להמליץ באופן נפלא את דברי דוד המלך (תהלים קיט, קעו) "תעיתי כשה אבד בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי". "תעיתי כשה אובד" - לעיתים אדם לומד ותועה בלימודו, כמו במקרה של השה של השבת אבידה, שהגמרא פלפלה בעניינו ולבסוף נותרה בקושיה. "בקש עבדך" - ואני מבקש: ריבוננו של עולם, תן לי על כך שכר! מדוע? "כי מצוותיך לא שכחתי" - ישבתי ועמלתי בתורתך הקדושה!

(רבי אריה יודלביץ שליט"א - נאה דורש ויקרא)

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמו (כו, ג)

פירש רש"י: "בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה. ואת מצוותי תשמו - הוו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים, כמו שנאמר (דברים ה, א) ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם".

במצות לימוד תורה ישנם שני חלקים: א. "שתהיו עמלים בתורה", לימוד התורה ועיסוק בה ככל הניתן. ב. "הוו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים", לימוד בכדי לדעת כיצד לנהוג כיהודי הלכה למעשה.

רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל מיעט לדבר על עצמו, אך פעם אחת הוא אמר למאן דהו: "אתה יודע למה למדתי תורה? יש מי שלימודו הוא בדרך של 'מתוך שלא לשמה בא לשמה', והוא לומד כדי לקבל שכר בעולם הבא או כדי להיות רב או פוסק הלכות. אני לא למדתי לשום מטרה אחרת, מלבד החיוב הפשוט שיש ליהודי לדעת את התורה כולה, כדי שידע מה לעשות!" זה מה שרש"י אומר: "הוו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים".

נשאלת השאלה: בפשטות, "עמל" הוא לימוד בהתאמצות, אך דבר זה קשה לביצוע באופן תמידי, שהרי גם מי שלומד במשך היום כולו, קשה לו ללמוד כל הזמן בעמל התורה של הרב אלישיב, ועל אחת כמה וכמה שאדם הלומד רק זמן קצר ביום, אינו מסוגל תמיד ללמוד בעמל כה גדול! האם לימוד שאינו בעמל אינו ראוי?

אלא, שיש הלומדים תורה ועושים פלפולים וחקירות. אמנם הגמרא (גיטין מ"ג ע"א) אומרת: "אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן", דהיינו שדרך הלימוד היא שהלומד מציע פשטים והבנות שונות תוך כדי לימודו, אך גם כשהוא נכשל והדברים שאמר מתבררים כלא נכונים, אין זה כישלון של ממש, שהרי נאמר (תהלים קיט, קסה) "ואין למו מכשול", ואם הוא אכן חותר לאמת, בסופו של דבר הוא יעמוד על הבנת הדברים, ויקבל שכר גם על הכישלון. גם אם הלומד לא מדי למדן וגאון, יש לדעת: מדיבור בלימוד לעולם לא מפסידים! אדם שומע עוד דעה ועוד כיוון, מנסה להבין את דברי חברו, מנסה לסתור את דברי חברו וחברו מנסה לסתור אותו, וכך הולכים הדברים ומתבררים אט אט. אמנם לעיתים לומדים ולומדים, ונשארים בקושייה או בחוסר הבנה. במקרה שכזה, האדם עשוי לחוש אכזבה, ולחשוב בלבד: "זה לא שווה! מה יצא מזה?"

סוטה דף מ"ג

מדוע חמור יותר מי שארש אשה ולא חוזר לביתו מהמלחמה?

ומי האיש אשר ארש אשה

ושמעתי מתרצים, מאחר ובכל שאר הדברים יכול הרוצה להחמיר לנהוג כן לפי שיקול דעתו, אך במקרה שארש אישה ולא לקחה, ורוצה להחמיר ולצאת למלחמה, והרי אם ימות יגרם מזה צער וסבל לאשתו, א"כ זוהי חומרא שבאה על חשבון חבירו, ועל כן כדאי הוא שימות!

(שאלת רב)

רש"י על התורה אומר "שאם לא ישמע לדברי הכהן כדאי הוא שימות".
וקשה, מדוע המתין רש"י עד התנאי השלישי במי שאירש אשה חדשה, ולא פירש כן גבי התנאים של בית וכרם, שאם לא ישמע לדברי הכהן כדאי הוא שימות?

לפתוח את היום בטוב...

הצטרף אלינו וקבל את המייל היומי של 'דרשו'
'הפותח בכל יום' לתיבת המייל שלך

ככה מתחילים יום טוב במיוחד

סיפורים • חיזוקים • הלכה יומית • כתבות וראיונות • פרשת שבוע

להצטרפות נא שלחו מייל לכתובת

dirshu@dirshu.co.il

האם מותר להשתחוות ביום הכיפורים של שטיח הקבוע ברצפת בית הכנסת?

המשתחויה תחתיו שטית, בגד וכדומה, וחוצץ בין פניו לרצפה, מותרת אף ההשתחויה על רצפת אבן. וכך נהגו לעשות ביום הכיפורים, בעת ההשתחויות בחזרת הש"ץ של תפילת מוסף - לפרוס דבר מה על הרצפה. ושטיח הקבוע ברצפת בית הכנסת, ואין מזיזים אותו לעולם - נחלקו הפוסקים אם נחשב כחציצה.

[שו"ע קלא, ח, משנ"ב מ-מד, ושעה"צ מד; בו"מ דרשו, 51 ו-54; וראה שם תרכא, 15]

ההשתחויה לה' בהצמדת הפנים לקרקע, ובפשיטת ידים ורגלים על הקרקע, מותרת מן התורה רק על רצפה שאינה של אבן; ואילו 'קידה', שהיא פעולה הדומה להשתחויה, אך נעשית ללא פשיטת ידים ורגלים, מותרת מן התורה אף על רצפת אבן. וחכמינו ז"ל גזרו שלא להשתחוות בפשיטת ידים ורגלים אף על רצפה שאינה של אבן, ושלא להשתחוות בקידה על רצפת אבן; אך שני אופנים אלו מותרים כשהמשתחויה נוטה הצדה. ואם פורס

מהי החביבות המיוחדת שיש לאמירת 'ובא לציון'?

תורה, חביבה היא לפני השי"ת ובזכותה העולם קיים. ולכתחילה יש לומר קדושה זו עם הציבור, ועל כן יש לדלג במקרה הצורך על 'אשרי', 'למנצח', או הפסוקים שבתחילת ו'בא לציון', כדי לומר את הקדושה עם הציבור, ולהשלים לאחר מכן את האמירות החסרות. וכשאומרים קדושה זו בציבור, יש לומר את פסוקי התרגום בלחש. [שו"ע קלב, א, ומשנ"ב א-ד; בו"מ דרשו, 1 ו-6]

בימות החול לאחר תפילת שחרית, ובשבת לפני תפילת מנחה, אומרים את פסוקי 'ובא לציון', ובהם פסוקי הקדושה, אשר תיקנו חכמינו ז"ל לאומרים גם בתרגום לארמית, שהיתה מובנת לכלל הציבור, וזאת כדי שכל ישראל יעסקו מייד יום בתורה לפחות בעיסוק מועט זה של אמירת הפסוקים עם תרגומם. ואמרו חכמים שכיון שיש באמירת קדושה זו שתי מצוות נכבדות: קדושת השם ותלמוד

האם ראוי שכמה אבלים יאמרו יחד 'קדיש'?

האחד, שביום זה 'הורע מזלו' של הבן, וצריך להרבות בזכויות וברחמים, והשני, כדי לעשות ביום זה נחת רוח לנשמת הוריו. ונהוג שכמה אבלים אומרים קדיש יחד, אבל גדולי הפוסקים נחלקו אם ראוי לנהוג כן, או שרק אחד מהאבלים יאמר קדיש, ויחלקו את הקדישים לפי סדר קדימה מסוים.

[ביה"ל קלב, מאמר קדישין; בו"מ דרשו, 7]

מנהג ישראל מימי חכמינו ז"ל שהבן אומר קדיש לאחר פטירת אביו, כדי להגן עליו ממידת הדין; ונהגו לאומרו עד תום אחד עשר חודש מיום קבורת האב או האם. וישנן שלוש דרגות בחובת אמירת הקדיש בתקופה זו, על פי חומרת מידת הדין: עד שבעה ימים מהקבורה - הדרגה הגבוהה ביותר; עד שלושים יום מהקבורה, ועד אחד עשר חודש. כמו כן נוהגים לומר קדיש בכל שנה ביום הפטירה, המכונה 'ארציט', ושני טעמים ניתנו לכך:

* בימים אלו אין אומרים 'תחנון': ערב יום טוב, ראש חודש, בין יום הכיפורים לסוכות, אסרו חג סוכות, חנוכה, ט"ו בשבט, 'פורים קטן', פורים, חודש ניסן, ל"ג בעומר, מראש חודש סיון עד אסרו חג השבועות (כולל), תשעה באב וט"ו באב. ובכל הימים הללו אין אומרים 'תחנון' גם בתפילת מנחה של היום שלפניהם, למעט ערב ראש השנה וערב יום הכיפורים.

* בימים שלאחר אסרו חג השבועות עד י"ב בסיון - יש שאינם אומרים 'תחנון', משום שבזמן המקדש היה ניתן להשלים בימים אלו את קרבנות החג - עולת ראייה ושלמי חגיגה.

מה שלמדנו לפני מאה ימים:

באיילו מקרים מותר לזוז מהמקום בתפילת שמונה עשרה?

ממקומו כדי ליטול את הסידור או הספר; ואם אינו יכול לברר את ההלכה בעצמו על ידי העיון בספר - רשאי אף לשאול אדם אחר. וכן כשיש בסמוך אליו דבר המפריע לכוונתו, ואינו יכול להרחיקו - רשאי לעבור למקום אחר.

[משנ"ב צו, ז; ב"מ דרשו, 9, 11 ו'13]

מי שהחל את תפילת שמונה עשרה ללא סידור, ובמהלכה התבלבל ונזקק לסידור, או שאינו זוכר קטע מסוים בעל פה, וכן כשמסופק בהלכה הנוגעת להמשך התפילה, כגון ששכח להזכיר דבר מה ואינו יודע אם צריך לחזור לראש התפילה, ואינו יכול לרמוז לאחר שיביא לו סידור או ספר הלכה - מותר לו לזוז

* תוכנית יומית מענייני דיומא
בהגשת הרב אברהם פוקס

* שיעורי משנה ברורה לפי
סדר דף היומי בהלכה

* מידע כולל לנבחני דרשו על מועדי
המבחנים מסלולי הלימוד ועוד

* שיעורים על הדף היומי ועל כל
הש"ס ממבחר מגידי השיעורים

* שיעורים על הדף היומי
הירושלמי בעברית ובאידיש

* שיעורים מבוארים בעיון לביאורי
תוס' על פי סדר הדף היומי

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' 4992* או 077-2222-666